

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

Освітньо-професійна програма Зв'язки з громадськістю
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти Магістр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри
Тамара ЛОЗИНСЬКА
12 грудня 2022 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Соціальні комунікації як механізм суспільно-владних
відносин»

виконала здобувач вищої освіти заочної форми навчання

Жалинська Оксана Віталіївна

Керівник кваліфікаційної роботи

Олександр ДОРОФЄЄВ

Полтава – 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	9
1.1. Сутність соціальних комунікацій та їхня роль в системі взаємозв'язків державної влади з громадськістю	9
1.2. Роль соціальних комунікацій в процесі розвитку взаємодії суспільства та державної влади	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В СИСТЕМІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	25
2.1. Характеристика сучасного стану суспільно-владних відносин	25
2.2. Аналіз дії механізму соціальних комунікацій між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в Україні	31
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК МЕХАНІЗМУ СУСПІЛЬНО- ВЛАДНИХ ВІДНОСИН	41
3.1. Використання кращого зарубіжного досвіду щодо налагодження соціальних комунікацій у суспільно-владних відносинах	41
3.2. Напрямки поліпшення соціальних комунікацій між суспільством та державною владою в Україні	48
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми. Комунікація є невід'ємною, значною й обов'язковою частиною будь-якої форми суспільних відносин, зокрема у розбудові партнерської взаємодії між місцевою владою та громадськістю.

В умовах адміністративних перетворень в Україні відбуваються суттєві зміни і у державному управлінні і у відносинах між державою й громадянським суспільством, у яких органи державної влади виступають як адміністративні структури, що надають послуги, а громадськість – як клієнти, які їх отримують. Запровадження нових принципів діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування потребує переорієнтації форм і методів їхньої діяльності з метою задоволення потреб споживачів публічних послуг, перегляду концепції управління публічною інформацією та забезпечення надійного зворотного зв'язку із громадськістю.

Органи державної влади та інститути громадянського суспільства зацікавлені в діалозі та партнерстві в рамках демократичної системи, тому обидві сторони прагнуть підвищити ефективність співпраці. Але без розвиненого громадянського суспільства, без створення належних умов для забезпечення свободи слова й думок, участі громадян в управлінні справами держави та місцевого самоврядування, комунікація як інструмент співпраці не буде гарантованою. Успішне налагодження відносин з органами державної влади є запорукою якісної державної політики, орієнтованої на потреби суспільства, підконтрольності та підзвітності йому, дотримання стратегічних національних інтересів.

Питанням оптимізації використання інформації та підвищенню ефективності комунікації в державному управлінні присвячено праці таких дослідників як: І. Арістова, В. Бебик, Т. Безверхнюк, О. Берегова, А. Єрмоленко, О. Зернецька, С. Кащавцева, В. Козбаненко, В. Конецька, В. Корольок, В. Комаровський, В. Малиновський, А. Мельник, Н. Нижник, Г. Почепцова, Т. Притиченко, Є. Ромат, В. Рубцов, І. Слісаренко,

В. Лісничий, Т. Ляпіна, С. Серьогіна, М. Томенко, Ю. Шемшученко та ін.

Однак, питання підвищення результативності соціальних комунікацій як механізму взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства потребують подальших досліджень.

Зв'язок роботи з науковими темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Полтавського державного аграрного університету за темою «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0117U003104, 2017-2026 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сутнісних характеристик соціальних комунікацій як механізму суспільно-владних відносин та визначення напрямів підвищення їхньої результативності.

Відповідно до мети в роботі поставлено такі завдання:

- розглянути теоретичні аспекти соціальних комунікацій як інструменту взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства;
- дослідити стан соціальних комунікацій в системі взаємозв'язків влади з громадськістю;
- представити напрями підвищення результативності соціальних комунікацій як механізму суспільно-владних відносин.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес соціальних комунікацій як механізм суспільно-владних відносин.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних проблем, що виникають в процесі соціальних комунікацій як механізму суспільно-владних відносин.

Методи дослідження. Розв'язання поставлених у кваліфікаційній роботі завдань здійснювалось із застосуванням системного та процесного підходів, функціонально-цільового та абстрактно-логічного методів, а також експертних методів. Метод порівняння використано при аналізі кращого

зарубіжного українського досвіду щодо налагодження соціальних комунікацій у суспільно-владних відносинах. При формулюванні мети та завдань оцінювання працівників використовувався описовий метод.

Інформаційна база. Інформаційною базою слугували літературні джерела, довідково-нормативні матеріали та теоретичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених з питань соціальних комунікацій як механізму суспільно-владних відносин, інформація з мережі Internet та особисті спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Окремі положення і висновки кваліфікаційної роботи мають наукову і практичну цінність. До елементів наукової новизни можна віднести:

набуло подальшого розвитку:

узагальнення використання кращого зарубіжного досвіду щодо налагодження соціальних комунікацій у суспільно-владних відносинах;

окреслення напрямів поліпшення соціальних комунікацій між суспільством та державною владою в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Найважливіші теоретичні положення, пропозиції, узагальнення й висновки дослідження розширюють межі наукового аналізу з представленої теми, визначають напрями вдосконалення державної політики й можуть бути використані державними та громадськими організаціями у процесі вироблення політики у сфері соціальних комунікацій та формування механізму взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства з метою визначення напрямів підвищення їхньої результативності в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи оприлюднені у формі доповідей.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано тези:

– «Застосування інтернет-медіа як інструменту впливу на масову свідомість», яку включено до матеріалів щорічної студентської наукової

конференції Полтавського державного аграрного університету, 10 листопада 2022 р. Полтава: ПДАУ, 2022.

– «Сугестивний вплив інтернет-медіа як аспект соціальних комунікацій», яку включено до збірника матеріалів наукових досліджень молодих учених кафедри публічного управління та адміністрування «ТЕРИТОРІЯ НАУКИ». Частина 2. Полтава : ПДАУ, 2022.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 68 сторінках друкованого тексту, робота містить 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Сутність соціальних комунікацій та їхня роль в системі взаємозв'язків державної влади з громадськістю

У державному управлінні термін «комунікація» визначається як передача інформації; інструмент діалогу між учасниками процесу управління; частина процесу взаємодії влади та громадянського суспільства. Таким чином, комунікацію можна визначити як процес взаємного обміну інформацією між органами влади та громадськістю за допомогою засобів комунікації та соціокомунікативних технологій [1, с. 34].

Як зазначає професор В.В. Різун, «під соціальною комунікацією необхідно розуміти систему соціальної взаємодії, що включає визначені способи, методи, засоби та принципи встановлення та підтримки контактів на основі професійно-технологічної діяльності, спрямованої на розробку, реалізацію, організацію, удосконалення, модернізація відносин у суспільстві, що складаються між різними соціальними інститутами, де ініціаторами комунікації є, з одного боку, інститути соціальної комунікації, служби, а з іншого – організовані спільноти (суспільство, соціальні групи) як повноцінні користувачі соціальної взаємодії. Ці комунікації мають соціальні мітки, оскільки передбачають взаємодію із соціально визначеними групами осіб. Соціальна комунікація розроблена відповідно до законів комунікації, але, як і все технічне, вимагає використання наукових знань про комунікацію та все, що використовується для організації соціальної та комунікаційної дії» [2, с. 76].

Словосполучення «соціальна комунікація» зазвичай пояснюється трьома способами:

- як передача інформації, уявлень, емоцій у формі знаків, символів;

- як процес, що з'єднує частини соціальної системи;
- як механізм, за допомогою якого можна визначити поведінку іншої людини.

Соціальну комунікацію професор О.М. Холод визначає як комплекс організованих дій (збирання інформації, її обробка, поширення та перевірка впливу інформації на споживача), спрямованих на обмін соціально важливою інформацією та регулювання соціальних дій, взаємодій і відносини між ними спрямовані на соціальних суб'єктів і об'єктів у суспільстві. На думку автора, соціальні комунікації – це системні процеси розвитку соціальних практик за допомогою комунікаційних технологій у створенні інформації, її пошуку, упорядкуванні, поширенні, обміні, збереженні та вимірюванні впливу на реципієнта.

На думку професора В.В. Різуна, методологічним підходом до вивчення явищ, функцій і процесів соціальної комунікації, є соціально-комунікаційний підхід. Ядром цього нового для науки підходу є збір, моніторинг, розуміння, аналіз та інтерпретація даних у концептуальній системі соціальної комунікаційної інженерії, точніше з точки зору того, чи чинить об'єкт дослідження технологічно встановлений вплив на суспільство і те, як суспільство реагує на об'єкт впливу. Дослідження об'єктів комунікації в соціальному вимірі обов'язково передбачає:

- фіксацію об'єкта дослідження в природній для нього системі соціальних координат (належність до соціальної групи, професія, вік, освіта, світогляд, переконання тощо);
- спостереження об'єкта дослідження в соціальних умовах;
- експериментування досліджуваного об'єкта в реальних або відтворених лабораторно соціальних умовах;
- опис результатів спостережень або експериментів, пов'язаних із соціально визначеними параметрами;
- аналіз результатів дослідження в соціально детермінованому контексті;

– суспільно-орієнтована інтерпретація результатів аналізу [3, с. 121].

Виділяються три основні (базові) функції соціальної комунікації як виду публічної комунікації:

– інформаційна функція означає, що інформація про предмети, їхні властивості, явища, дії та процеси передається в суспільстві завдяки соціальній комунікації;

– експресивна функція дає можливість визначити здатність соціальної комунікації передавати оцінну інформацію щодо предметів чи явищ;

– прагматична функція означає, що соціальне спілкування є засобом, який спонукає особу до певних дій та реакції.

У комунікації беруть участь не менше двох суб'єктів, які взаємодіють постійно або тимчасово. Взаємодія влади з цільовими групами – це постійний обмін соціальною інформацією, що здійснюється завдяки наявності ланцюжка комунікацій.

У державному управлінні можна виділити дві інформаційно-комунікаційні системи: внутрішню (комунікація, яка забезпечує взаємодію суб'єктів, що знаходяться на різних рівнях управління, а також посадових осіб через встановлення каналів зв'язку в процесі спеціальних контактів, обміну документами, функціонування електронних засобів зв'язку тощо) та зовнішні (зв'язок органів місцевого самоврядування з органами, яким вони підпорядковані, наприклад, для райдержадміністрацій – облдержадміністрації, для облдержадміністрацій – органи виконавчої влади центрального рівня, а також різні групи громадськості) [1, с. 37].

На рівні місцевих органів влади, у загальному абстрактному вигляді, у формуванні взаємних комунікаційних процесів беруть участь кілька учасників: місцеві державні адміністрації та підрозділи центральних органів виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, які здійснюють делеговані державою повноваження, та громадськістю (додаток А).

Безумовно, поділ системи місцевих органів влади на три групи учасників (місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування,

громадськість) є достатньо умовним і схематично спрощеним. Перелік учасників здійснення місцевої влади значно ширший. Система місцевих органів влади має достатньо складну структуру, до якої входять: обласні та районні держадміністрації, обласні та місцеві підрозділи ЦОВВ, обласні, районні, міські, районні у містах, селищні та сільські ради. Термін громадськість включає окремих осіб та соціальні групи, такі як навчальні заклади, підприємства, наукові, проектні та інші установи, організації, фізичні та юридичні особи, громадяни та інші особи в Україні, засоби масової інформації, бізнес-структури тощо, тобто державні установи та групи впливу, що прямо чи опосередковано впливають на функціонування системи місцевих органів влади.

Отже, комунікативна діяльність може розглядатися і як внутрішня частина процесу управління державою, так і як зовнішні та внутрішні зв'язки з громадськістю та персоналом, що потребує окремих правил, засобів, методів і технологій.

Отже, можна стверджувати, що існує три блоки завдань у зв'язку з комунікаційною діяльністю муніципалітетів:

- надання інформаційних послуг органам державної влади та місцевого самоврядування;
- налагодження комунікації з «внутрішніми замовниками» – посадовими та службовими особами місцевого самоврядування;
- забезпечення безперервної комунікативної взаємодії із населенням та інституційними структурами громадянського суспільства.

Багато експертів підкреслюють роль інформаційної діяльності в державному управлінні. В.А. Моїсєєва [10, с. 124] зазначила, що управління в державній сфері безпосередньо пов'язане з інформаційною діяльністю, і від її якості залежить не лише ефективність державного керівництва, а й його безпека.

Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про інформацію» [4], інформаційна діяльність – це сукупність певних дій, які

спрямовані на задоволення інформаційних потреб у громадян, юридичних осіб та держави. Відповідно до статті 14 зазначеного Закону види інформаційної діяльності визначаються на основі інформаційних процесів, що здійснюються під час інформаційної діяльності, а саме: отримання, використання, поширення та зберігання.

Механізм комунікативної діяльності місцевих органів влади слід розглядати як послідовну реалізацію комплексу правових та організаційних заходів, що базуються на фундаментальних засадах, цільовій спрямованості та застосуванні відповідних методів управління, орієнтованих на задоволення інформаційно-комунікаційних потреб у населення та на організацію діяльності структурних підрозділів місцевих органів влади. У структурі механізму комунікативної діяльності виділяють чотири основних блоки: правовий, інформаційний, ресурсний, організаційний (зокрема, цілі управління, елементи об'єкта, методи безпосереднього впливу – принципи) (додаток Б).

Слід зазначити, що систему управління комунікаційною діяльністю місцевих органів влади складають: безпосередньо місцеві органи управління (місцеві державні адміністрації, територіальні підрозділи ЦОВВ, органи місцевого самоврядування, посадові особи та посадові особи ОМС), а також опосередковано – громадськість (населення, корпоративні структури, громадські організації, соціальні групи, які можуть істотно впливати на процес прийняття управлінських рішень) [6, с. 93].

Відповідно до Закону України «Про інформацію» до спеціальних засад інформаційної діяльності слід віднести: гарантоване право на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; об'єктивність, достовірність інформації; повнота і точність інформації; правомірність одержання, використання, розповсюдження та зберігання інформації.

Правове забезпечення комунікативної діяльності МОВ передбачає: комплексне використання засобів і форм правового впливу на об'єкт управління з метою підвищення ефективності спілкування (зокрема, розробку

нормативних актів, що визначають функціонально-правові відносини в процесі задоволення інформаційних та комунікаційних потреб населення й місцевих органів влади, сукупність правових норм, закріплених у внутрішніх документах); державне регулювання та державну підтримку на місцевому рівні комунікативної діяльності органів влади.

До організаційного блоку входить упорядкування, проєкт організаційної структури підрозділів органів управління інформаційно-комунікаційною діяльністю, безпосереднє внутрішнє управління через виконання загальних функцій менеджменту організації. Відповідно до статті 14 Закону України «Про інформацію» елементами інформаційного блоку можуть бути: отримання, використання, поширення та зберігання інформації (додаток В).

Різні науковці по-різному визначають функції комунікативної діяльності місцевих органів управління. На думку дослідників А. Мельника та А. Васіної [9, с. 137], реалізація комунікації в державних установах та організаціях має забезпечувати такі функції: інформаційну; мотиваційну, контрольну, експресивну. У свою чергу, Ф. Шарков [13, с. 93] зазначав, що комунікації мають виконувати такі функції, як планування, організація, проведення експертизи, яка реалізується через оцінку ефективності проведеної роботи та виявлення нових проблем, які потребують вирішення.

Ресурсне забезпечення комунікаційної діяльності органів державної влади включає кадрове, технічне та науково-методичне забезпечення, форми, методики, технології взаємодії з іншими, підбір, навчання, розстановку, просування кадрів, їхню професійну підготовку, фінансування програм розвитку комунікацій, а також інформаційні ресурси (технології, програми, засоби). У відповідності з принципами комунікативної діяльності мають бути відібрані й форми, методи, а також технології комунікації. Варто приділити увагу таким формам розповсюдження інформації щодо діяльності органів публічного управління:

- випуск і розповсюдження інформаційних бюлетенів, оглядів, фото-відеоматеріалів, прес-релізів, інформаційних збірників, експрес-інформації;

- проведення прес-конференцій, телевізійних дебатів, «круглих столів», політичних діалогів, прес-клубів, брифінгів, інтерв'ю з керівниками органів державної влади;
- підготовка й проведення теле- і радіопередач, забезпечення публікацій (виступів) у медіа керівників або інших відповідальних працівників органів державної влади;
- створення архівів інформації щодо діяльності органів державного управління;
- розміщення веб-сторінок в мережі Інтернет, які представляють орган влади, а також його діяльність;
- інші форми поширення представницької інформації, що не суперечать чинному законодавству [16].

Таким чином, комунікативна діяльність місцевих органів влади складається з: суб'єкту управління – керівна система, об'єкту управління – керована система, мети, принципів, правового забезпечення (блок нормативних актів, щодо комунікативної діяльності МОВ), організаційного забезпечення (прогнозування, планування, організаційна структура управління, мотивація, контроль), інформаційного процесу (збір, обробка, розповсюдження та зберігання інформації), ресурсного забезпечення (персонал, техніка та обладнання, науково-методичне забезпечення тощо).

Виходячи з вищевикладеного, специфіка комунікаційної діяльності публічного управління полягає в наступному: комунікація місцевих органів влади в більшості випадків є обов'язковою, а процеси її реалізації визначаються впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, а також нормативних актів або наказами вищих організацій; комунікативні процеси в місцях користування публічними послугами є складовими елементами процедури користування цими послугами (публічними, соціальними та діловими/адміністративними тощо); налагоджуючи комунікаційні процеси, місцеві органи влади здійснюють оперативний контроль за ефективністю свого впливу на вирішення суспільних проблем; місцеві органи влади мають

обслуговувати не лише власні інформаційні та комунікаційні потреби, які зумовлені завданнями та необхідністю прийняття результативних управлінських рішень, а також потреби, які мають фізичні, юридичні особи та центральні органи державної виконавчої влади [15].

Поряд з цим, іще однією обов'язковою умовою комунікаційної діяльності органів влади є врахування специфіки території – пріоритетних напрямів її розвитку, виробничих галузей, наявності ресурсів, економічної інфраструктури та забезпечення її розвитку, демографічна та міграційна характеристика регіону тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що протягом останніх років суспільно-владні відносини пройшли певні еволюційно-формаційні процеси та набули принципово нового змісту. Тому, наступним кроком, ми маємо дослідити роль, яку сьогодні відіграють соціальні комунікації у процесі взаємодії державної влади та громадянського суспільства.

1.2. Роль соціальних комунікацій в процесі розвитку взаємодії суспільства та державної влади

Публічне управління та громадянське суспільство мають соціальну основу, вони існують у рамках єдиного комунікаційного поля держави. У той же час існує певне розділення цих двох елементів соціальної системи через відмінності в їхній структурі (ієрархічній та мережевій) та їхній циклічній дії та функціях. Проте в силу своєї природи та досвіду історичного розвитку ці елементи лише на основі взаємодії можуть реалізувати основну соціальну функцію – розвиток суспільства [3, с. 137].

Проблема взаємовідносин державної влади та громадянського суспільства є однією з ключових проблем, від якої залежить його політична структура та стабільність. Це пояснюється тим, що громадянське суспільство визначає зміст державної влади, а характер державної влади, у свою чергу,

впливає на розвиток громадянського суспільства. Ця взаємозалежність знайшла відображення в Конституції України, однак необхідно визнати, що існуючі відносини «влада – громадянське суспільство» є нормативно-правовою схемою, яка не наповнена реальним змістом. Формування механізму взаємодії є складним, системним процесом, адже хоча єдиної та універсальної моделі взаємодії між громадянським суспільством і демократичною державою не існує, демократична держава відіграє роль представника громадянського суспільства, а не його опонента [22].

Громадянським суспільством можна назвати такий стан суспільства, в якому основні права і свободи людини як громадянина вільно реалізуються через різні форми публічної громадської діяльності та самоорганізації. Громадянське суспільство виступає гарантом демократичного розвитку держави. У демократичних країнах виділяють такі параметри громадянського суспільства:

- в економічній сфері ознакою розвитку громадянського суспільства є численні ініціативно створені компанії недержавного сектора – з приватною та колективною формами власності;
- у соціальній сфері – недержавні медіа, а також механізм формування і вираження громадської думки з метою вирішення соціальних конфліктів, розвитку форм самоврядування, громадських організацій і рухів;
- у політичній сфері – різноманітні громадсько-політичні об'єднання, партії та течії, діяльність яких полягає у захисті прав і свобод громадян та збереження основних принципів демократії;
- у духовній сфері – свобода думок, совісті, слова, наявність механізмів їх реалізації, забезпечення можливостей самореалізації особистості, її духовного росту.

Влада – складне за своєю сутністю та багатогранне у своїх проявах явище суспільного життя. Як відносно самостійний соціальний інститут влада пов'язана як з громадянським суспільством, так і з державою. Соціальний інститут влади за допомогою соціальних норм, правил, принципів і санкцій,

що регулюють різні сфери суспільних відносин, виконує свою організаційну, регулятивну, координаційну, виховну функцію як у державі, так і в громадянському суспільстві.

Суспільство і держава тісно пов'язані між собою і не можуть існувати одне без одного. Завдяки державі громада набуває цивілізації і стає суспільством. Водночас держава не може існувати поза суспільством. Вона походить від нього і покликана служити йому. У розумінні самої ролі держави в суспільстві існують дві крайні позиції – анархізм і етатизм. Анархізм взагалі відкидає державу як орган примусу й насильства між людьми. Етатизм, навпаки, робить роль держави в суспільному житті надважливою. Етатизм – панування держави в політичному, духовному, економічному та соціальному житті суспільства. На практиці це проявляється в централізації, концентрації та бюрократизації політичної влади, розширенні державних організаційно-контрольних функцій за межі оптимальних взаємовідносин держави і суспільства [23, с. 106].

Противагою державі в її постійному прагненні панувати над суспільством виступає громадянське суспільство. Від ступеня розвитку громадянського суспільства залежить рівень демократизму держави. Розвинуте громадянське суспільство створює належні умови для забезпечення свободи думки і слова, вільного вираження думок і переконань, свободи асоціацій, зборів, об'єднань, участі громадян в управлінні справами держави та місцевого самоврядування.

Влада завжди персоніфікувалася з державою, тому можна сказати, що суб'єктом влади виступає держава, а об'єктом влади – громадянське суспільство. Необхідність досягнення балансу між державою та її механізмами впливу на громадянське суспільство з одного боку та громадянським суспільством, його механізмами самовираження та саморегуляції з іншого. Такий баланс необхідний для побудови демократичної, правової, соціально орієнтованої держави, він дозволяє уникнути двох неприйнятних умов у розвитку країни – мінімізації або суспільних свобод, або державного впливу.

Порушення балансу має призводити до негативних наслідків. Щоб уникнути подібних ситуацій, необхідно створити необхідні механізми для формування як сильної держави, так і розвиненого громадянського суспільства.

Демократичний державний (політичний) режим є визначальним фактором взаємодії суспільства і влади, який, власне, і визначає характер взаємодії. Державний режим – це заснована на правових нормах система способів, методів і прийомів здійснення державної влади. Державний режим встановлює порядок діяльності держави, визначає її функціональну спрямованість. В теорії державний режим достатньо часто трактується в широкому і у вузькому значеннях [27, с. 36].

У широкому розумінні державний режим передбачає забезпечення демократичних прав і політичних свобод особистості, відповідність офіційних конституційно-правових норм політичним реаліям і безпосередньо пов'язаний з політичною системою суспільства в цілому. Державний режим у вузькому розумінні представляється як сукупність прийомів і методів державного управління і вважається синонімом форми правління. Поєднання широкого і вузького підходів до розуміння державного режиму є логічним, оскільки відповідає складності політичних процесів, що відбуваються в суспільстві у двох основних сферах – державній і соціально-політичній.

Відмінною особливістю демократичного державного режиму від інших режимів є участь громадян та їх об'єднань у формуванні державної політики, формуванні та діяльності державних органів та дотриманні прав і свобод людини. Демократичний режим характеризується застосуванням прийомів і методів державного регулювання, які забезпечують фізичний і правовий захист інтересів і свобод особи.

Залежно від специфіки розвитку, а також характеру діяльності демократичних інститутів державний режим може перерости в антидемократичний. Характерним для антидемократичного режиму є такий стан державно-політичного життя суспільства, за якого принцип розподілу влади не реалізується, тією чи іншою мірою (повністю або частково)

порушуються права громадян, забороняється діяльність політичних партій та інших об'єднань громадян і існує можливість політичних репресій.

Правовим механізмом функціонування демократії є реалізоване на практиці верховенство права. Правову державу можна представити як правову форму організації та діяльності публічно-політичної влади та її відносини з особами як суб'єктами права. Взаємодія суспільства і державної влади в правовій державі визначається соціальною політикою. Таким чином, практика соціальної держави стала конструктивним доповненням верховенства права.

Соціальну державу, у свою чергу, можна представити як правову державу, яка проводить активну соціальну політику, яка є спрямованою на дотримання прав і свобод людини, досягнення високого рівня якості життя всіх верств населення. Одним з найбільш відомих політико-правових дослідників є В. Шаповал, який пов'язує поняття соціальної держави із соціальним захистом та соціальною справедливістю. Соціальна держава, на його думку, є обов'язковою ознакою сучасної держави, згідно з якою державна діяльність має бути пов'язана зі створенням реальних стандартів матеріального добробуту, охорони здоров'я, освіти тощо та забезпеченням цих стандартів для всіх громадян і мінімізації фактичної соціальної нерівності разом з її економічними наслідками, а також формуванням системи соціального захисту (підтримки) тих, хто його потребує [44, с. 11].

Перспектива зв'язків з громадськістю – це перехід до моделі управління, суть якої полягає у налагодженні конструктивного діалогу на основі партнерства між державою владою та громадянським суспільством за умови домінування інтересів громадянського суспільства.

У цій моделі громадськість взаємодіє з державою як замовник або як група замовників, які отримують послуги. Орієнтація на клієнта та його бажання, прихильність до активного стилю у вирішенні проблем, простота структури та професіоналізм, відкритість та доступність – саме такими повинні бути принципи діяльності державних структур. Обмежена доступність органів державної влади, низька ефективність взаємодії з

громадськістю може призвести до виникнення бар'єрів у взаємодії людей та влади, що може стати передумовою соціальної напруги в суспільстві та провокувати кризові явища.

Існує низка умов, які викликають у громадян недовіру до влади, зокрема:

- культурно-історична – основою якої є традиційна недовіра громадян до влади;
- організаційна – зумовлена переходом до новітньої моделі організації суспільства та зміною характеру роботи безпосередньо з громадськістю, на що накладається відсутність належної кількості кваліфікованих та компетентних спеціалістів у сфері зв'язків з громадськістю;
- ресурсна – пов'язана з недостатнім обсягом фінансування, відсутністю матеріально-технічної бази.

Ці проблеми можуть бути вирішені в таких конкретних сферах діяльності зв'язків з громадськістю органів державної влади: встановлення контактів, підтримка та розширення контактів з громадянським суспільством та його інститутами; інформування громадськості щодо прийнятих рішень; вивчення суспільної думки; аналіз реакції суспільства на дії чиновників та відомства в цілому; формування позитивного іміджу державних органів.

Загалом роль взаємодії органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства визначається такими факторами:

- існування держави та громадянського суспільства є взаємозумовленим. Громадянське суспільство неможливе без держави, а розвинена держава неможлива без громадянського суспільства;
- ефективність взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства залежить від відповідності механізмів взаємодії характеру та динаміки сучасних змін. Механізми взаємодії повинні мати реакцію на динамічні процеси суспільного виробництва, які вносять суттєві зміни у якість сучасної цивілізації [27, с. 35].

Ефективність взаємодії основних суб'єктів суспільного розвитку залежить від рівня виконання кожним з них своєї функції, яка у зв'язку з

позитивним впливом за ступенем ефективності має бути вичерпною. Термін «сприяння саморозвитку громадянського суспільства» стосується саме громадянського суспільства, а не державних органів. У ньому сказано, що громадянське суспільство має самостійно розвиватися, а державні органи повинні допомагати, але не більше. Термін «сприяти» є ключовим для характеристики змісту взаємодії. Це «додає» невизначеності ролі, яку відіграють органи державної влади та не формує середовище, за якого вони зобов'язані гарантувати умови громадянського суспільства, що говорить про пасивність держави у цьому надзвичайно важливому процесі.

Рівень досягнень сучасної цивілізації характеризується неоднозначними векторами розвитку, керованими суб'єктивними інтересами суб'єктів господарювання, які впливають на якість навколишнього середовища, придатного для життя людей у тій чи іншій країні. Суперечності суспільного розвитку – це діалектична взаємодія відносних, взаємообумовлених, взаємовиключних характеристик суспільного буття, які взаємно перетворюються одна в одну, взаємодіють одна з одною, одна одну заперечують, не існують одна без однієї. Протиріччя розглядаються філософією як джерело розвитку і рушійна сила економічної системи. Розкриття внутрішньої сутності суперечностей, встановлення їх ролей в суспільному розвитку якнайкраще охоплює суть суспільного розвитку й об'єктивно характеризує сутність речей, явищ і процесів [63, с. 7].

Сутністю рушійних сил суспільного розвитку виступає продуктивна (гармонізуюча, креативна) дія економічних суб'єктів у реалізації своїх інтересів. Реалізація інтересів (осіб, соціальних груп, об'єднань людей тощо) здійснюється через суспільні зв'язки, відносини, механізми, організації тощо. Основною часткою в структурі рушійних сил виступають матеріальні інтереси, що реалізуються через відносини власності, які утворюють соціальну форму взаємодії між людьми, розкривають їхній зміст, а також соціальну спрямованість.

Рушійні сили суспільного розвитку можуть мати стихійний або

свідомий, цілеспрямований спосіб дії. Стихійна форма на рівні суспільства реалізується в такому циклі: протиріччя – ризики – проблеми – кризи – антагонізми – революції – нові, інші протиріччя. Усвідомлена, цілеспрямована форма драйверів реалізується в такому циклі: протиріччя – ризики – методи управління ризиками – нові протиріччя (на нижчому рівні) [60, с. 14].

Перехід до превентивного управління вимагає з'ясування протиріч. Протиріччями є: протиріччя між приватною власністю на засоби виробництва і суспільним характером виробництва; між фінансовим і реальним капіталом; між вартістю і споживчою вартістю товару; між окремими економічними інтересами держави, компаній, громадянського суспільства та окремих осіб; між громадянським суспільством і державною владою; між багатими та бідними; між постійно зростаючими потребами і обмеженими ресурсами; між духовними і матеріальними потребами; між економікою і суспільством; між економікою та навколишнім середовищем; між загальним, особливим і одиничним; між змістом і формою тощо.

Підсумовуючи, можна сказати, що суспільні комунікації пройшли певну історію становлення, в ході якої вони набули нових форм і змісту. Тому доцільно в наступному розділі розглянути їх сучасний стан, окреслити особливості становлення публічно-владних відносин у взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства.

Висновки до розділу 1

Комунікація є основою державного управління та важливим фактором демократизації суспільного життя. У загальному вигляді комунікацію можна визначити як процес інформаційного обміну, що об'єднує державні адміністративні органи, органи місцевого самоврядування та громадські групи в єдине ціле; посилює необхідний зворотний зв'язок між апаратом адміністративного впливу, управлінськими структурами, суспільством,

окремими спільнотами та індивідами.

Під комунікативною діяльністю місцевих органів влади слід розуміти сукупність дій, пов'язаних із формуванням та реалізацією управлінських завдань і функцій місцевих органів влади, що задовольняють інформаційно-комунікаційні потреби споживачів публічних послуг та самих органів влади за допомогою соціально-комунікативних технологій.

Комунікативна діяльність місцевої влади є передумовою розвитку демократичного суспільства, побудованого на основі діалогу. Лише добре впорядкована та налагоджена комунікаційна діяльність місцевих органів влади дає змогу виконувати весь спектр завдань державної комунікаційної політики. Органи влади мають максимально сприяти створенню в найкоротші терміни відповідних економічних, організаційних, технічних, правових та інших умов для забезпечення взаємного, симетричного обміну інформацією між органами влади та населенням і реалізації конституційного права громадян на публічність.

Місцева влада має використовувати інноваційні форми та технології комунікації для побудови взаємовідносин із суспільством, розвивати зв'язки з громадськістю з урахуванням загальної комунікаційної політики держави, щоб відновити довіру громадян до владних структур та побудувати продуктивну взаємодію з населенням.

Відносини між державною владою та громадянським суспільством в Україні визначаються не лише внутрішніми чинниками, а й відчувають вплив зовнішнього середовища – тих соціальні процеси, що відбуваються в інших державах, з якими країна знаходиться у певних відносинах.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В СИСТЕМІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

2.1. Характеристика сучасного стану суспільно-владних відносин

Взаємодія державних інститутів з інститутами громадянського суспільства є умовою існування демократичної правової держави. Інститути громадянського суспільства є партнерами держави у виконанні законодавчої, правоохоронної та кримінально-процесуальної функцій. Більшість науковців схиляється до думки, що громадянське суспільство є сферою недержавних соціальних інститутів і відносин, сферою невимушеної людської солідарності.

Під поняттям громадянське суспільство розуміють, що всі відносини, що існують у суспільстві і не мають державно-політичного характеру, знаходяться поза сферою регулювання державної політики. У такому суспільстві самовираження вільних індивідів і добровільно створених організацій громадян захищено законом від прямого втручання і свавільного регулювання з боку державної влади. Йдеться про розвиток вільного ринку, про безперешкодне поширення духовних, моральних, національних цінностей тощо. Основними суб'єктами такого суспільства є: громадянин з його громадянськими правами та громадськість (неполітична та недержавна) організації – об'єднання, асоціації, рухи та громадські установи. Одним із головних факторів розвитку громадянського суспільства в Україні можна вважати налагодження взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади, місцевого самоврядування тощо.

Громадянське суспільство – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації та самоврядування вільних індивідів на основі добровільно створених об'єднань, захищена від прямого державного втручання та регулювання необхідними законами і в якій панують громадянські цінності. Чим розвиненішим є громадянське суспільство, тим більше воно

саморегулюється, а тому потребує менше втручання держави. Легітимна держава – це лише делегування їй влади та визначення її допоміжного характеру для суспільства. Суспільне життя в Україні будується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, що є основним принципом громадянського суспільства.

Основними ознаками (принципами) громадянського суспільства є:

- відокремлена від держави соціальна структура, що складається з різноманітних асоціацій, добровільних об'єднань людей;
- вільноринкова політична система, в якій держава є відгалуженням громадянського суспільства та процесів, що відбуваються в ньому;
- сфера вільної реалізації безпосередніх і різнобічних інтересів громадян.

Так, частина перша статті 36 Конституції України гарантує громадянам право на свободу об'єднання, у тому числі в громадські організації, для здійснення і захисту своїх прав і свобод, реалізації політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Свобода об'єднань означає, зокрема, юридичну (де-юре) і фактичну (де-факто) можливість громадян створювати об'єднання або вступати в них добровільно, без примусу чи попереднього дозволу. Відповідно до частини четвертої статті 36 Конституції України ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян. Організації громадянського суспільства мають забезпечувати певний баланс між суспільними та політичними силами та регулювати відповідні відносини за допомогою правових норм. Створення громадянського суспільства та верховенства права в Україні є ключовим завданням на сучасному етапі, особливо в рамках стратегії руху України до загальноєвропейських цінностей і правил.

Держава та громадянське суспільство зацікавлені в діалозі та партнерстві в рамках демократичної системи. Також слід прагнути підвищити ефективність взаємодії. Але без розвиненого громадянського суспільства, без створення належних умов для забезпечення свободи думки і слова, свободи

асоціацій, свободи вираження поглядів, свободи зібрань, участі громадян в управлінні справами держави та місцевого самоврядування держава не може забезпечити функціонування різноманітних моделей демократії, які у поєднанні з прямою та представницькою демократією є передумовою успішної модернізації, євроінтеграції та сталого розвитку.

Проте аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить про комплекс проблем, актуальних як для суспільства, так і для держави:

- залишаються тенденції до непрозорості, замкнутості та бюрократизації діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;
- недосконалість чинного законодавства створює штучні перешкоди для створення та функціонування інститутів громадянського суспільства;
- не належним чином реалізовані механізми участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики;
- податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями;
- більшість інститутів громадянського суспільства не мають доступу до державної фінансової підтримки та внутрішньої благодійної підтримки;
- не використовується потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню.

З цього можна зробити висновок, що держава має заохочувати розвиток громадянського суспільства. Організації громадянського суспільства мають бути залучені до боротьби з корупцією, глобальних економічних та соціальних реформ тощо. Громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, присвоєнню державою ознак правової держави. Крім того, громадянське суспільство сприяє матеріальній і духовній незалежності людини від держави та прагне до правового забезпечення незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей. Між органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства має бути

взаємозв'язок.

Основні недоліки у сфері правового регулювання правового статусу громадських формувань за останні роки були пов'язані з такими факторами:

- відсутність юридичних осіб, права бути засновниками громадських організацій та неможливість створення спільних об'єднань фізичних та юридичних осіб;
- поділ громадських об'єднань за територіальним статусом на міжнародні, всеукраїнські та місцеві, що призвело до заборони їх діяльності за межами території реєстрації;
- можливість громадським об'єднанням захищати лише права учасників цих об'єднань, що фактично відповідає забороні захищати права інших громадян. Це в свою чергу перешкоджало розвитку правозахисного руху в суспільстві;
- встановлення процедури фактичної подвійної реєстрації громадських організацій із досить складною та довготривалою процедурою.

Співпраця між урядом та організаціями громадянського суспільства в усіх державах, які перебувають на перехідній фазі трансформації, пов'язана з серйозними проблемами та перешкодами. Основними організаційними формами взаємодії органів державної влади та організацій громадянського суспільства можна вважати:

- участь громадських організацій у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів з питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком держави, інтересами населення, правами і свободами людини і громадянина;
- здійснення ними громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади щодо вирішення суспільно значущих проблем (у формі громадського контролю за підготовкою та виконанням рішень, перевірки їх ефективності, внесення експертних пропозицій до органів виконавчої влади);
- надання громадськими організаціями соціальних послуг населенню згідно з договорами, укладеними з органами державної влади;

- створення спільних консультативно-експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки при формуванні та реалізації державної політики;
- моніторинг та аналіз громадської думки правоохоронними органами для забезпечення своєчасного реагування громадськості на пропозиції та зауваження громадян;
- проведення спільних інформаційних, благодійних та соціальних проектів.

Дорадчі та консультативні органи сприяють прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та демократичному розвитку суспільства. Це підтверджується визначенням Консультативного комітету як тимчасового колективу представників місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, створеного для вирішення завдань, що потребують поєднання різних функцій та залучення фахівців різних галузей. Найкращих результатів досягає поєднання дорадчих органів із формою референдумів, на яких проводяться актуальні проблеми громади. Створення дорадчих рад зазвичай відбувається за ініціативою муніципалітетів.

Одним із головних завдань процесу демократизації українського суспільства та розвитку громадянського суспільства є створення та забезпечення ефективного функціонування системи взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства. Запорукою успішної державної політики, орієнтованої на потреби населення, її контрольованість суспільством, відповідність стратегічним національним інтересам, є наявність налагоджених та ефективних форм взаємодії місцевої влади з громадським середовищем.

В умовах, в яких Україна прагне до європейського прогресу, завданням є організація системи взаємодії органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства на рівні територіальної громади, яка ґрунтується на принципах демократичного самоврядування та підходах до інтересів і потреб громадян, стає невідкладним. Формування сучасної системи

місцевого самоврядування, що відповідає потребам сьогодення та демократичним засадам політичного функціонування, неможливе без налагодження якісної взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства та громадськістю в цілому.

Проблемою громадянського суспільства в Україні є відсутність належного державного фінансування. Більшість громадських організацій живе за рахунок благодійних та бюджетних коштів, які не завжди розподіляються рівномірно. Постійний пошук джерел фінансування зближує організації громадянського суспільства з бізнесом та державними організаціями, що призводить до втрати ними незалежності.

Слід зазначити, що організації громадянського суспільства в цілому не мають особливого впливу на прийняття рішень та політичні процеси загальнодержавного значення. Однією з причин цього є закритість влади та її відірваність від зовнішніх рекомендацій. Але громадські організації можуть впливати на формування відповідної громадської думки та суспільного ставлення до негативних соціальних явищ у суспільстві.

Це ускладнює співпрацю держави (органів влади) та організацій громадянського суспільства на рівні місцевої влади:

- використання організацій громадянського суспільства в політичному процесі.
- створення фіктивних громадських рухів та ініціатив з використанням організацій громадянського суспільства під виглядом спонтанних відгуків груп громадян, невдоволених діями чи рішеннями органів державної влади.
- відсутність прийнятних фінансових, кадрових та організаційних можливостей організацій громадянського суспільства, фікція значної кількості організацій громадянського суспільства, невідповідність змісту діяльності встановленим статутним завданням тощо.
- систематичне ігнорування державними органами в процесі прийняття остаточних рішень громадської думки в цілому та позицій організацій громадянського суспільства, висловлених у контексті консультацій,

проведених аудитів, моніторингів, слухань тощо.

– дискредитація потенційно ефективних процесів публічних консультацій, громадських експертиз, слухань тощо. Йдеться про непрозорість відбору організацій громадянського суспільства, залучених до публічних консультацій, та їх низьку ефективність, оскільки пропозиції та рекомендації здебільшого не піддаються ретельному аналізу та не враховуються.

Основними проблемами у взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства можна вважати: спроби залучення організацій громадянського суспільства до політичного процесу; Створення імітованих громадських рухів та ініціатив; обмеженість фінансових, кадрових та організаційних можливостей організацій громадянського суспільства; вигаданий характер значної кількості організацій громадянського суспільства; Ігнорування органами місцевого самоврядування при прийнятті рішень тощо.

З огляду на те, що було сказано в цьому розділі, можна сказати, що в нашій країні є хороші приклади розвитку та вдосконалення соціальних комунікацій.

2.2. Аналіз дії механізму соціальних комунікацій між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в Україні

Успішна взаємодія органів державної влади та організацій громадянського суспільства (ОГС) гарантує якісну державну політику, яка реагує на потреби суспільства, підконтрольна та підзвітна суспільству, поважає стратегічні національні інтереси. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки визнає необхідність посилення присутності інститутів громадянського суспільства в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення реальної участі населення у управлінні місцевими

справами. Адже відсутність якісної та ефективної комунікації призводить до нелегітимних рішень в керівництві і, як наслідок, до розчарування та зростання протестних настроїв у суспільстві.

З метою оцінки стану взаємодії органів державної влади та громадських об'єднань у регіонах Національний інститут стратегічних досліджень провів опитування серед обласних державних адміністрацій. Зважаючи на оцінку протестної діяльності та реакцію влади, можна говорити про певний комплекс форм і методів взаємодії з громадськістю, які використовуються на місцях:

1. Створення та діяльність консультативно-дорадчих органів в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. На сьогодні найбільш поширеною та системною формою взаємодії державних органів та ОГС є громадські ради, які визначаються як колегіально виборні консультативно-дорадчі органи, що утворюються для:

- забезпечення участі громадян в управлінні справами держави;
- здійснення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів;
- налагодити ефективну взаємодію цих органів з громадськістю;
- врахування громадської думки при формуванні та реалізації державної політики.

В Україні сформувалася розгалужена система громадських рад при органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. З початком процесу ротації у більшості областей затверджено нові склади громадських рад при ОДА. Загалом громадські ради створені шляхом відкритих процедур і досить продуктивно працюють як комунікаційний майданчик між інституціями громадянського суспільства, що представляють різні сектори. При цьому постає питання реальної ефективності їх діяльності, в тому числі порядку їх формування.

Також досягнуто домовленості з деякими університетами області. У багатьох регіонах громадські ради стають центром зосередження громадської діяльності та появи нових громадських ініціатив. Наприклад,

антикорупційний та екологічний комітети Громадської ради Харківської області склали карту з позначенням розташування різних типів сміттєзвалищ, очисних споруд, ландшафтних парків, радіоекологічний паспорт області тощо.

2. Проведення громадських слухань, громадських обговорень, «круглих столів», конференцій, семінарів тощо.

Органи місцевого самоврядування провінцій регулярно проводять консультації з громадськістю у формі публічних дебатів, опитувань громадської думки та електронних консультацій з питань, що хвилюють суспільство.

Найбільш поширеним форматом проведення громадських обговорень є «круглий стіл». Звичайними формами проведення громадських слухань та обговорень у Полтавській ОДА є засідання дорадчих та дорадчих органів, конференції, сесії-обговорення, розширені сесії та засідання органів виконавчої влади, семінари, форуми, засідання експертних груп тощо.

До завдань щодо забезпечення ефективних процедур участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики та вирішення питань місцевого значення належить сприяння запровадженню обов'язкових консультацій з громадськістю під час розробки проектів державного бюджету України та місцевих бюджетів. Водночас лише чотири області (Вінницька, Донецька, Івано-Франківська та Черкаська) відзначили проведення громадських обговорень щодо використання та виконання бюджету. За результатами проведених громадських обговорень, слухань та інших заходів, визначених місцевими органами виконавчої влади, опитаних НІСД, складено рекомендації для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, які були враховані в подальшій роботі. Проте слід зазначити, що звітність державних органів щодо взаємодії з ОГС переважно стосується встановлення фактів проведення прямих та/або опосередкованих консультацій з громадськістю.

3. Участь громадськості у підготовці та відзначенні державних свят, пам'ятних та інших заходів, організованих державними органами.

За отриманими даними щодо взаємодії органів державної влади з громадськістю в регіонах, помітним напрямком є активна участь представників громадськості у підготовці та відзначенні свят, пам'ятних дат у житті країни, регіону та інших важливих подій. , зокрема до Дня Конституції, Дня Незалежності та Державного Прапора України, Дня вшанування пам'яті жертв Голодомору, Дня Гідності та Свободи, Дня Соборності України тощо. Заходи обговорюються на слуханнях, засіданнях громадських рад. Керівники громадських об'єднань включаються до складу організаційних комітетів з відзначення тієї чи іншої пам'ятної події згідно з відповідними розпорядженнями голів облдержадміністрацій.

4. Підписання угод та меморандумів про взаємодію та співпрацю між державними органами та ОГС.

Одним із широко використовуваних механізмів налагодження тісної взаємодії органів влади та громадськості є підписання між ними відповідних угод, меморандумів та угод про співпрацю. Ряд облдержадміністрацій підписали угоди про співпрацю на підтримку учасників АТО. Так, за ініціативи Харківської обласної громадської організації «Спілка ветеранів АТО» підписано меморандум про співпрацю з такими установами та організаціями: Харківська державна адміністрація, Центр зайнятості, ГО «Юридична сотня», Міжнародний благодійний фонд «Відродження», ГО «Товариство ветеранів АТО», ГО «Асоціація учасників бойових дій та ветеранів АТО», ГО «Всеукраїнська спілка ветеранів АТО», ГО «Спілка інвалідів АТО», з якими співпрацюють та розвивають соціальні проекти, організовують зустрічі, круглі столи тощо.

У Полтавській області підписано угоду про співпрацю між облдержадміністрацією, обласним центром підтримки учасників АТО та обласним центром вторинної правової допомоги, спрямовану на надання зручної та швидкої безкоштовної правової допомоги бійцям, які прибули з території АТО повернулися, та члени їхніх родин. Також було підписано меморандум про співпрацю між ГУ ДПС у Полтавській області та ГО

«Полтавська обласна асоціація фермерів та приватних землевласників» імені Героя України, Героя Небесної Сотні Віктора Чміленка».

Запобіжником такого розвитку подій може стати моніторинг виконання задекларованих завдань у відповідних угодах, практична спрямованість передбачених заходів, публічне звітування сторін про співпрацю. Однак, згідно з опитуванням NISD, таких прикладів не виявлено.

5. Фінансування діяльності об'єднань громадян.

На регіональному рівні фінансова підтримка громадських організацій здійснюється в першу чергу для підтримки громадських молодіжних та дитячих організацій, а також організацій інвалідів та ветеранів, що відповідає вимогам статті 91 Бюджетного кодексу України. Організації громадянського суспільства підтримуються через оголошення тендерів обласними державними адміністративними одиницями. Про проведення таких конкурсів повідомили у Вінницькій, Івано-Франківській, Полтавській, Сумській та Хмельницькій державних адміністраціях. Так, у Вінницькій області за кошти обласного бюджету (із 30 поданих на конкурс) профінансовано 12 проектів інститутів громадянського суспільства, на реалізацію яких виділено фінансову підтримку на загальну суму 400 тис. грн наступні 5 напрямків:

- культурно-освітня та краєзнавча робота;
- підтримка соціально незахищених верств населення;
- соціально-економічний розвиток;
- екологічна безпека;
- патріотичне виховання.

Крім того, в окремих випадках влада активно співпрацює з іноземними проектами, які підтримують громадські організації регіону. Зокрема, в Донецькій області реалізовано ряд проектів з енергозбереження, децентралізації тощо. за підтримки USAID, UNICEF, Європейського Союзу, Міжнародної організації з міграції, ПРООН. Проте в ряді регіонів (Житомирська, Запорізька, Луганська, Одеська, Харківська області) відповідні конкурсні процедури не проводились.

6. Проведення соціологічних досліджень, моніторинг та врахування їх результатів у повсякденній роботі владних структур.

З метою вивчення громадської думки щодо найбільш гострих соціально-економічних проблем регіону, довіри населення до державних організацій та громадських інститутів окремі органи виконавчої влади проводять та ініціюють соціологічні опитування громадян. Так, у Запорізькій області було проведено «Комплексне дослідження громадської думки мешканців Запорізької області щодо суспільно-політичних питань, електоральних уподобань та ступеня довіри до суспільно-політичних інститутів».

Полтавська облдержадміністрація провела 4 опитування громадської думки з метою вивчення проблем громадян та визначення політичних уподобань жителів області. В опитуванні кожного разу брали участь 1000 осіб (загалом 4000 осіб). Замовлено соціологічне дослідження з актуальних проблем соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку області, в якому взяли участь 1200 осіб. Відбулася презентація результатів соціологічного дослідження «Вивчення настроїв громадян та оцінка діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування Рівненської області». Результати дослідження та аналітичні висновки з експертними рекомендаціями передано до облдержадміністрації та облдержадміністрації.

За ініціати́ви Департаменту комунікацій з громадськістю виконавчого органу Київської міської ради було проведено соціологічне дослідження «Традиційні та інноваційні канали комунікації Київської міської влади для інформування громадськості про муніципальні послуги, послуги, ініціати́ви та суспільно важливі події». Основним завданням опитування є визначення сучасних комунікаційних каналів інформування киян про важливі суспільні події в місті Києві.

7. Надавати методичну підтримку, консультації, навчання з представниками організацій громадянського суспільства та посадовими особами.

Серйозною перешкодою для налагодження діалогу між представниками організацій громадянського суспільства та владою залишається недостатній рівень знань, умінь та навичок, необхідних для прийняття управлінських рішень серед членів організацій громадянського суспільства. Часто суспільство здатне лише висловити своє невдоволення тими чи іншими проблемами, привернути до них увагу влади та медіа та інтуїтивно запропонувати найбільш очевидні шляхи їх вирішення. З іншого боку, слід констатувати, що представникам влади також бракує комунікативних навичок для продуктивної взаємодії з громадськістю.

Варто зазначити, що до програм професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб області включено питання налагодження відносин органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями, а також питання вивчення механізмів участі громадськості в розробленні та реалізації державної політики.

На Львівщині Інститут лідерства та менеджменту УКУ провів інтерактивно-дискусійну освітню програму «Крос-платформа». Програма покликана збільшити потенціал спільної діяльності та ініціювання спільних проектів, сприяти обміну досвідом та налагодженню співпраці, покращити рівень комунікації між громадськими організаціями та представниками влади, рівень організаційної спроможності громадських організацій Львова та області. Тренінг проводився в рамках регіональної програми сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Львівській області. Також департамент внутрішньої та інформаційної політики Львівської ОДА ініціював проведення безкоштовних тренінгів для представників громадських організацій. Особливу увагу було приділено залученню до навчання представників громадськості, РДА та МВК з усіх районів Львівської області. На тренінгах навчилися правильно писати та презентувати свій проект, публічно виступати, підтримувати статус неприбуткової громадської організації, створювати соціальне підприємництво

та вести сторінки громадських організацій у соціальних мережах.

8. Успішні практики співпраці організацій громадянського суспільства та органів влади у вирішенні місцевих проблем.

Організації громадянського суспільства в Україні за останні роки продемонстрували свою здатність впливати на суспільні зміни, здатність бути ефективним партнером у реалізації суспільно корисних проектів та ініціатив. Крім того, громадські організації за грантові кошти виконують інфраструктурні проекти та займаються оформленням просторів загального користування за «спільні кошти». Наприклад, у Полтавській області ГО «Нова Полтава» реалізувала проекти з благоустрою багатоповерхівок та прибудинкових територій, оснащення будівель сонячними системами освітлення.

Згідно з опитуванням регіональних урядів, головними причинами, які перешкоджають або уповільнюють взаємодію уряду з організаціями громадянського суспільства, є:

- низька активність та інертність ОГС, відсутність координації та взаємодії між різними громадськими об'єднаннями (найпоширенішою проблема була у Волинській, Донецькій, Кіровоградській, Луганській, Одеській, Полтавській, Сумській, Черкаській ОДА). Наприклад, у Волинській області проведено роботу з оновлення бази даних усіх громадських організацій області. Встановлено, що половина ОГС надає неправдиву інформацію під час реєстрації або маскується під фіктивних осіб, деякі фактично неактивні, але не виключені;

- активні та потужні громадські організації зосереджуються переважно на написанні проектів для отримання міжнародних грантів, а потім працюють над їх реалізацією та співпрацюють з владою переважно в цьому плані (Полтавська ОДА);

- надмірна політизація та заангажованість громадських рухів (ОДА Запорізької, Одеської, Полтавської, Черкаської), можливість маніпулювання політичними партіями (ОДА Закарпаття) ініціативами громадян та

громадських об'єднань;

- самореклама окремих громадських організацій, їх лідерів та активістів щодо існуючих проблем (Чернігівська ОДА). Так, Полтавська ОДА констатує наявність когорти громадських активістів, які здійснюють свою діяльність у формі здійснення різного роду тиску на органи влади та посадових осіб з метою досягнення комерційних інтересів, а тому не ведуть конструктивний діалог з владою, а не разом з органами місцевого самоврядування думати про справді актуальні питання;

- недостатня інформаційна відкритість державних органів. Дефіцит інформації, який відчувають громадські організації, перешкоджає як здійсненню громадського контролю за діями влади, так і реалізації суспільно важливих програм (Івано-Франківська ОДА);

- низька обізнаність громадян щодо демократичних механізмів участі та самоорганізації у процесі вирішення місцевих проблем загалом (Луганська ОДА) та політична освіченість представників громадських організацій зокрема (Івано-Франківська, Одеська ОДА), відсутність комунікативно, професійний, професійний Комунікативні навички з боку представників органів державної влади та ОГС (Донецька ОДА).

Отже, підводячи підсумок, хоча ми маємо досить позитивний досвід побудови відносин з владою всередині країни, є помітні випадки і серед закордонної практики. Тому для ширшого розуміння публічної комунікації необхідно враховувати міжнародний досвід.

Висновки до розділу 2

Громадянське суспільство – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації та самоврядування вільних індивідів на основі добровільно створених об'єднань, захищена від прямого державного втручання та регулювання необхідними законами і в якій панують громадянські цінності.

Під поняттям громадянське суспільство розуміють, що всі відносини, що існують у суспільстві і не мають державно-політичного характеру, знаходяться поза сферою регулювання державної політики. У такому суспільстві самовираження вільних індивідів і добровільно створених організацій громадян захищено законом від прямого втручання і свавільного регулювання з боку державної влади. Йдеться про розвиток вільного ринку, про безперешкодне поширення духовних, моральних, національних цінностей тощо.

Основними суб'єктами такого суспільства є: громадянин з його громадянськими правами та громадські (неполітичні та неурядові) організації – об'єднання, асоціації, рухи та громадські установи.

Успішна взаємодія органів державної влади та організацій громадянського суспільства (ОГС) гарантує якісну державну політику, яка реагує на потреби суспільства, підконтрольна та підзвітна суспільству, поважає стратегічні національні інтереси.

Як показує вітчизняний досвід, єдиної моделі взаємовідносин між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства, яка була б прийнятною в Україні, не існує. Проте досвід різних регіонів і регіонів щодо побудови відносин між владою та громадськістю з урахуванням історичних традицій, менталітету та географічного положення може бути застосований у різних куточках нашої країни.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЯК МЕХАНІЗМУ СУСПІЛЬНО-ВЛАДНИХ ВІДНОСИН

3.1. Використання кращого зарубіжного досвіду щодо налагодження соціальних комунікацій у суспільно-владних відносинах

За кордоном ефективність діяльності місцевого самоврядування забезпечується багатьма факторами, серед яких контроль відіграє найважливішу роль. Загалом метою моніторингу діяльності місцевого самоврядування є визначення виконання ним завдань органів місцевого самоврядування; чи і як саме виконуються покладені на них завдання; який практичний результат виконаної роботи; чи є відхилення від поставлених цілей, і якщо так, то які причини, хто винен тощо. Ефективний контроль повинен гарантувати, що проблеми можуть бути виявлені та вжиті коригувальні дії до того, як ці проблеми переростуть у кризу. Громадський контроль як засіб забезпечення законності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування суттєво відрізняється від інших видів контролю. Ця відмінність полягає насамперед у тому, що всі суб'єкти громадського контролю діють від імені суспільства, а не держави. Їхні інспекційні повноваження, як правило, не мають обов'язкової сили, а рішення, що ґрунтуються на результатах інспекції, зазвичай мають рекомендаційний характер.

Світова практика визнає принаймні два види контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, зважаючи на підзаконний характер їх діяльності: державний та громадський контроль. Державний контроль місцевого самоврядування здійснюється органами державної влади – законодавчою, виконавчою та судовою – і виявляється в різних формах управління та фінансового контролю. Громадський контроль, один із видів

соціального контролю, здійснюється об'єднаннями громадян і самими громадянами. Світова практика показала, що громадський контроль є невід'ємною частиною громадянського суспільства, а його відсутність або мінімальний вплив свідчить про безправність більшості населення перед свавіллям владних структур. Тому громадський контроль є найважливішою формою реалізації демократії та способом залучення населення до управління суспільством і державою.

Громадяни реалізують своє право контролю над державними установами та місцевим самоврядуванням у демократичних країнах насамперед через різноманітні громадські об'єднання – добровільні громадські формування, створені на засадах єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод.

Свобода спілок і асоціацій є одним із найважливіших конституційних прав громадян у демократичній державі. Конституції більшості країн світу гарантують свободу об'єднання в політичні партії, культурні, спортивні, профспілки та інші громадські організації. Громадські об'єднання, громадсько-політичні рухи та політичні партії залучають широкі верстви населення до процесу прийняття владних рішень і формування місцевої політики, реалізуються та захищаються політичні та економічні інтереси тієї чи іншої частини суспільства. Основними ознаками громадських об'єднань, що відрізняють їх від інших об'єднань громадян – державних (органів влади, управління) і прибуткових (фірм, компаній), є недержавність і неприбутковість. Крім цих двох ознак суспільних організацій зазвичай існує третя – добровільне об'єднання учасників.

Світовий досвід свідчить про існування громадських об'єднань різного спрямування – політичних партій, професійних організацій (організацій промисловців, торговців, профспілок, асоціацій і федерацій профспілок), організацій у сфері сільськогосподарського виробництва, юридичних, урядових і військових об'єднань, а також громадських об'єднань, науково-технічні та технічні організації, організації освіти, організації культури,

організації соціального обслуговування, лікувально-оздоровчі організації, організації громадського обслуговування, національні (етнічні) організації, релігійні організації, ветеранські та патріотичні організації, організації любителів і любителів, аматорські спортивні клуби, студентські самоврядні організації (в Америці їх називають Organisations called Greek letters), дослідницькі центри різних фондів.

Якщо контроль за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування є однією з основних функцій політичних партій, оскільки вони беруть участь у виробленні державної політики та формуванні органів влади та представлені в їхньому складі, то для інших громадських асоціацій вторинна функція контролю. Вони здійснюють це, керуючись своєю статутною діяльністю, а саме захищаючи інтереси своїх членів.

Особливу увагу слід звернути на здатність медіа здійснювати громадський контроль, яка часто перевищує можливості громадських організацій. У західних демократіях конструктивна опозиція медіа владі є поширеним явищем, без якого вони не могли б виконувати свою соціальну функцію. При цьому ми говоримо не про опозицію в сенсі крайнього радикалізму, а про те, що кожна дія владних структур повинна розглядатися з такої точки зору: чи буде вона на користь пересічному громадянину, чи не порушуватиме вона неконституційні права і свободи. У західних країнах державні службовці або місцеві чиновники користуються набагато меншим захистом від звинувачень у пресі, ніж звичайні громадяни.

Таке положення сприяє кращій реалізації принципу відкритості уряду, згідно з яким всі питання, що становлять суспільний інтерес, повинні розглядатися повноцінно і без страху. За умов дотримання цього принципу медіа мають усі можливості функціонувати як досить потужний механізм громадського контролю за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування. Об'єднання громадян та окремі громадяни можуть здійснювати громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування в різних формах і проявах.

Іншою формою безпосередньої демократії та засобом контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування є загальні збори громадян за місцем їх проживання. Загальні збори депутатів місцевого самоврядування за місцем проживання є формою їх безпосередньої участі в обговоренні та вирішенні питань місцевого значення, що належать до компетенції місцевого самоврядування.

На відміну від громадських об'єднань, органи самоорганізації населення діють виключно в межах частини відповідної адміністративно-територіальної одиниці відповідного населеного пункту. Вони об'єднують населення не на основі членських вимог, зокрема дотримання статуту, сплати членських внесків тощо, а на основі спільної діяльності у сфері задоволення суспільних потреб громадян, задоволення їх культурно-бюджетні та інші потреби, звернення щодо захисту своїх прав та інтересів.

Органи самоорганізації населення, які утворюються самостійно та на власну відповідальність за ініціативою жителів постраждалих територіальних одиниць на основі їх добровільного волевиявлення шляхом виборів на загальних зборах або конференціях жителів за місцем проживання. проживання, реалізують ініціативи мешканців за місцем проживання та отримують спеціальні повноваження від органів місцевого самоврядування.

Значний досвід у цій сфері набули США, Німеччина, Франція, Велика Британія та інші країни. У цих країнах органи самоорганізації населення беруть активну участь у формуванні органів місцевого самоврядування, висувають кандидатів у депутати місцевих рад, шукають відгуків від тих, хто не зміг виправдати їхньої довіри, мають значні наглядові функції у сфері побутове обслуговування та торгівля тощо.

Наступною формою прямого волевиявлення місцевого самоврядування та засобом громадського контролю є громадські слухання, які відбуваються шляхом зустрічі представників місцевого самоврядування з депутатами відповідної ради, посадовими особами місцевого самоврядування та заслуховування ними питань, що належать до компетенції місцевого

самоврядування. Під час слухання депутати мають право заслуховувати доповіді та повідомлення посадових осіб, які беруть участь у слуханні, задавати запитання та вносити пропозиції з питань місцевого значення чи діяльності органів місцевого самоврядування та посадовими особами, щоб відповідати на запити громадськості, робити або надавати рекомендації.

Як правило, пропозиції, заяви та рекомендації, висловлені на громадських слуханнях, підлягають обов'язковій перевірці уповноваженими органами та посадовими особами місцевого самоврядування. Про результати їх розгляду буде повідомлено орган або органи місцевого самоврядування, які подали відповідну пропозицію, заяву чи рекомендацію. Загалом висновки та пропозиції, зроблені під час публічних консультацій, мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані компетентними органами під час прийняття рішень.

Найближчою відкритою для громадськості формою волевиявлення членів територіальної громади є місцева ініціатива. У деяких країнах (Швейцарія, деякі штати США тощо) місцева ініціатива є актом прямого законодавства, тобто передбачає прийняття правових актів шляхом голосування членів місцевої громади і є одним із варіантів місцевих референдумів. В інших країнах (в тому числі в Україні) місцева ініціатива є формою волевиявлення членів територіальної громади, коли компетентна рада ініціює розгляд усіх питань місцевого значення. За змістом муніципальні ініціативи поділяються на законодавчі ініціативи, спрямовані на прийняття, зміну або скасування конкретного муніципального правового акта; ініціативи установчого характеру, зокрема ініціативи щодо коригування складу представницького органу місцевого самоврядування; ініціативи референдуму тощо.

Найбільш поширеною є законодавча ініціатива, яка передбачає розробку громадянами, які проживають на території муніципального утворення, проекту нормативно-правового акта місцевого самоврядування або проекту змін і доповнень до чинних нормативних актів та їх підтримку певною

частиною територіальної громади (на зборах громадян, у формі збору підписів або в інший спосіб, передбачений законом). Місцева ініціатива, подана в законному порядку, підлягає обов'язковому розгляду на сесії відповідної міської ради, яка зобов'язує компетентні органи та посадових осіб місцевого самоврядування приймати рішення з урахуванням думки та в інтересах місцевого самоврядування.

Колективні скарги (звернення) мають багато спільного із законодавчою ініціативою, але не мають безпосереднього відношення до прийняття нормативного акта. Вони дають можливість населенню брати участь у формуванні завдань і сфер діяльності місцевого самоврядування. Колективні звернення, підписані десятками, сотнями, а іноді й тисячами людей, часто містять конкретні прохання та вимоги до органів та посадових осіб місцевого самоврядування. У деяких країнах законодавство передбачає конкретні процедури реагування органів місцевого самоврядування на такі звернення.

Органи місцевого самоврядування, як правило, індивідуально реагують на окремі звернення громадян (заяви, скарги, подання). Крім того, у багатьох країнах світу вживаються заходи щодо розгляду скарг громадян щодо електронних систем зв'язку. Наприклад, в італійському місті Болонья було видано спеціальне розпорядження, яке доручало муніципальним виконавчим органам активно використовувати поради громадян, висловлені на муніципальному Інтернет-форумі, відповідати на поставлені запитання, а також виявляти та аналізувати нагальні проблеми на основі внески. Дещо інша схема була застосована в місті Модена, де замість форуму була створена система так званих електронних розсилок (розсилок). Внісши свої персональні дані, громадянин отримав можливість регулярно отримувати інформацію про плани міської адміністрації на власну електронну адресу, задавати питання електронною поштою та отримувати відповіді у встановлений законодавством термін. Крім того, там було створено кілька онлайн-консультаційних центрів та проведено онлайн-опитування. Подібні експерименти проводилися і на рівні органів місцевого самоврядування в інших містах Італії.

Практика громадських рад поступово поширилася у світі, і сьогодні вони

існують або як громадський орган, що представляє громадськість, або як експертно-дорадчий орган, або і те, і інше, поєднуючи представницьку та експертну функції. У першому випадку, коли основною метою громадської ради є репрезентація різних організованих соціальних інституцій перед владою, до її складу входять представники неурядових організацій та громадськості, зацікавлені у відповідній сфері місцевої політики.

Основними методами роботи такої ради є публічні широкі обговорення та обговорення (мітинги), під час яких висвітлюються пріоритетні питання у сфері реалізації політики відповідним органом місцевого самоврядування, висвітлюються конкретні проблеми та бачення їх вирішення. доводиться до відома представників влади. У другому випадку, коли громадська рада створюється з метою надання експертних та консультаційних послуг, то до складу такої ради входять працівники недержавних органів, які є експертами та спеціалістами у певній галузі (будівництво, екологія, землекористування тощо). Основним завданням такої ради є професійна оцінка документів (проектів) чи певних заходів, що стосуються сфери діяльності рад, удосконалення правової бази та законодавчих технологій, а також так далі. У третьому випадку, коли рада виступає і як представництво громадськості, і як експертний орган, вона прагне поєднати експертні поради з громадськими дебатами. Основними завданнями громадської ради є вплив на прийняття рішень уповноваженим органом або органом місцевого самоврядування, контроль за органом влади та визначення ефективності його роботи, у разі потреби коригування дій органу, підвищення зрозумілості. для суспільства та прозорості прийняття рішень, підготовки та оприлюднення пропозицій, інформування влади про важливі суспільні проблеми та пошуку спільних шляхів їх вирішення.

Беручи до уваги зарубіжний досвід, про який йдеться в цьому розділі, можна сказати, що наша країна безперечно буде власний шлях удосконалення соціальної комунікації.

3.2. Напрямки поліпшення соціальних комунікацій між суспільством та державною владою в Україні

Розбудова громадянського суспільства та верховенства права в Україні є ключовим завданням на сучасному етапі, особливо в рамках стратегії українського руху до загальноєвропейських цінностей і правил. Держава та громадянське суспільство зацікавлені в діалозі та партнерстві в рамках демократичної системи. Також слід прагнути підвищити ефективність взаємодії. Але без розвиненого громадянського суспільства, без створення належних умов для забезпечення свободи думки і слова, свободи асоціацій, свободи вираження поглядів, свободи зібрань, участі громадян в управлінні справами держави та місцевого самоврядування держава не може забезпечити функціонування різноманітних моделей демократії, які у поєднанні з прямою та представницькою демократією є передумовою успішної модернізації, євроінтеграції та сталого розвитку.

Проте аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні свідчить про комплекс проблем, актуальних як для суспільства, так і для держави:

- залишаються тенденції до непрозорості, замкнутості та бюрократизації діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;
- недосконалість чинного законодавства створює штучні перешкоди для створення та функціонування інститутів громадянського суспільства;
- не належним чином реалізовані механізми участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики;
- податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями;
- більшість інститутів громадянського суспільства не мають доступу до державної фінансової підтримки та внутрішньої благодійної підтримки;
- не використовується потенціал інститутів громадянського суспільства

щодо надання соціальних послуг населенню.

Тому держава має сприяти розвитку громадянського суспільства. Організації громадянського суспільства мають бути залучені до боротьби з корупцією, глобальних економічних та соціальних реформ тощо.

Громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, присвоєнню державою ознак правової держави. Крім того, громадянське суспільство сприяє матеріальній і духовній незалежності людини від держави та прагне до правового забезпечення незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей. Між органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства має бути взаємозв'язок.

Одним із головних завдань процесу демократизації українського суспільства та розвитку громадянського суспільства є створення та забезпечення ефективного функціонування системи взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства. Запорукою успішної державної політики, орієнтованої на потреби населення, її контрольованість суспільством, відповідність стратегічним національним інтересам, є наявність налагоджених та ефективних форм взаємодії місцевої влади з громадським середовищем.

В умовах, в яких Україна прагне до європейського прогресу, завданням є організація системи взаємодії органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства на рівні територіальної громади, яка ґрунтується на принципах демократичного самоврядування та підходах до інтересів і потреб громадян, стає невідкладним. Формування сучасної системи місцевого самоврядування, що відповідає потребам сьогодення та демократичним засадам політичного функціонування, неможливе без налагодження якісної взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства та громадськістю в цілому. Проблемою соціальної комунікації в Україні є відсутність належного державного фінансування. Більшість громадських організацій живе за рахунок благодійних та бюджетних коштів,

які не завжди розподіляються рівномірно. Постійний пошук джерел фінансування зближує організації громадянського суспільства з бізнесом та державними організаціями, що призводить до втрати ними незалежності.

Слід зазначити, що організації громадянського суспільства в цілому не мають особливого впливу на прийняття рішень та політичні процеси загальнодержавного значення. Однією з причин цього є закритість влади та її відірваність від зовнішніх рекомендацій. Але громадські організації можуть впливати на формування відповідної громадської думки та суспільного ставлення до негативних соціальних явищ у суспільстві.

Взаємодію держави (органу влади) та організацій громадянського суспільства на рівні місцевої влади ускладнюють:

- використання організацій громадянського суспільства в політичному процесі;
- створення фіктивних громадських рухів та ініціатив з використанням організацій громадянського суспільства під виглядом спонтанних відгуків груп громадян, невдоволених діями чи рішеннями органів державної влади;
- відсутність прийнятних фінансових, кадрових та організаційних можливостей організацій громадянського суспільства, фікція значної кількості організацій громадянського суспільства, невідповідність змісту діяльності встановленим статутним завданням тощо;
- систематичне ігнорування державними органами в процесі прийняття остаточних рішень громадської думки в цілому та позицій організацій громадянського суспільства, висловлених у контексті консультацій, проведених аудитів, моніторингів, слухань тощо;
- дискредитація потенційно ефективних процесів публічних консультацій, громадських експертиз, слухань тощо. Йдеться про непрозорість відбору організацій громадянського суспільства, залучених до публічних консультацій, та їх низьку ефективність, оскільки пропозиції та рекомендації здебільшого не піддаються ретельному аналізу та не враховуються.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом виводить на новий, більш високий рівень взаємодії між їх сторонами як безпосередньо у сфері розвитку громадянського суспільства, так і (з огляду на системний характер цього закону) щодо активізації громадської участі інших напрямки співробітництва та досягнення основних цілей угоди. Важливими напрямками реалізації завдань угоди та реалізації її положень є безпосередня співпраця між організаціями громадянського суспільства України та ЄС, участь незалежних громадських експертів та їх об'єднань у діяльності всіх двосторонніх органів, утворених для інституційного забезпечення ефективності угоди, подальшого приведення національного законодавства (як загального, так і стосовно громадянського суспільства) до відповідних європейських стандартів. Взаємодія державних інститутів з інститутами громадянського суспільства є умовою існування демократичної правової держави інститути громадянського суспільства є партнерами держави у виконанні законодавчої, правоохоронної та кримінально-процесуальної функцій.

Основними проблемами у взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства можна вважати: спроби залучення організацій громадянського суспільства до політичного процесу; створення імітованих соціальних рухів та ініціатив; обмеженість фінансових, кадрових та організаційних можливостей організацій громадянського суспільства; вигаданий характер значної кількості організацій громадянського суспільства; ігнорування органами місцевого самоврядування при прийнятті рішень тощо.

Цілком зрозуміло, що подальша трансформація системи державного управління та місцевого самоврядування має принципове значення для вирішення стратегічного завдання побудови громадянського суспільства в Україні. На регіональному рівні співпраця між органами влади та громадськими організаціями активізувалась і набула різних форм: від залучення фінансових ресурсів та експертного потенціалу ОГС для вирішення проблемних питань до залучення ОГС до розробки підходів до вирішення.

Водночас у більшості регіонів гостро постало питання загальної ефективності та результативності такої взаємодії. Відчутна відсутність узгодженості інтересів, відповідальності на основі партнерства, компетентності, відкритості та запобігання корупції, а також політичної незалежності.

Рівень діалогу між владою та громадськістю не дозволяє знизити суспільно-політичну напругу в регіонах. Найбільшою практичною проблемою є низький вплив громадських дорадчих органів на прийняття рішень. Місцева влада прагне обмежити вплив громадськості формальними консультаціями та використовувати організації громадянського суспільства для легітимізації своїх рішень і дій. З іншого боку, можна спостерігати численні приклади, коли робота ОГС політизується або здійснюється виключно з метою особистого збагачення чи політичного зростання керівництва таких організацій.

Для вирішення деяких проблемних питань можна запропонувати органам державної влади України такі дії:

1. Залучення представників органів державної влади та ОГС регіонів до спільної розробки єдиної системи управління взаємодією державних органів та громадських об'єднань. Це допомагає зібрати пропозиції щодо потенційних можливостей.

2. Закріпити норми про обов'язковість проведення громадських слухань, залучити представників громадськості до роботи в комісіях обласної, районної та міської рад, розробити дієві механізми запобігання порушенням органами влади вимог щодо проведення громадських слухань у випадках, визначених законом.

3. Внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та проекту Закону України «Про громадські консультації» щодо правового статусу, порядку утворення, організації роботи дорадчих та дорадчих органів при з метою розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань державного та місцевого значення. Для цього в окремих випадках доцільно попереднє вивчення міжнародної практики та можливість обґрунтування обов'язковості врахування рішень громадсько-дорадчих

органів.

4. Закріплення механізмів моніторингових оцінок виконання державних та регіональних цільових програм з метою цільового та ефективного використання коштів шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики» та Закону України «Про запобігання корупції».

5. Внесення змін до Бюджетного кодексу України, якими дається визначення терміну «державна фінансова підтримка громадських об'єднань» та розширюється перелік громадських формувань, яким надається право на отримання та надання державної фінансової підтримки на першочергове державне фінансування. ОГС на конкурсній основі, після законодавчого встановлення чітких критеріїв та порядку часткового фінансування інституційного розвитку ОГС.

6. Розробка та затвердження Порядку моніторингу реалізації політики сприяння розвитку громадянського суспільства, яким встановлено обов'язок органів виконавчої влади щорічно звітувати про заходи та річні плани їх реалізації та залучати громадськість до обговорення проекти таких звітів.

7. Розробка та внесення змін до порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та для реалізації яких надається фінансова підтримка; розробка типового договору між організатором конкурсу та ОГС про реалізацію програми (проекту, заходу), для реалізації якої надається фінансова підтримка за рахунок бюджетних коштів; розробка стандартної процедури перевірки достовірності інформації, наданої в тендерній пропозиції, яка допоможе уникнути конфліктних ситуацій та покращить тендерний процес; затвердження за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для реалізації програм (реалізації проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, та реалізації державних і регіональних політичних завдань, середня визначення – та довгострокові показники рівня

надання такої фінансової підтримки; розробка та запровадження обов'язкового моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програм і проектів, що реалізуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів; упорядкування порядку звітності ОГС про реалізацію проектів за рахунок бюджетних коштів та вимоги оприлюднення інформації про результати проектів, їх оприлюднення; запровадження єдиної звітності про діяльність дорадчих та дорадчих структур та її результати з обов'язковим оприлюдненням цієї інформації на веб-сайтах компетентних органів.

8. Організація та проведення інформаційних кампаній з висвітлення досягнень діяльності громадських організацій, у тому числі тих, що отримують фінансову підтримку, акцентування уваги на залученні до їх підтримки інших органів державної влади.

9. Своєчасне забезпечення розробки, громадського обговорення та оприлюднення до визначеної дати річних регіональних планів заходів щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

10. Введення до структур органів влади суб'єктів, відповідальних за взаємодію з громадськістю; визначити відповідального за цю частину роботи в апаратах, управліннях та відділах.

11. Визначаючи, як проводитимуться публічні дебати, поєднуйте електронні консультації з публічними заходами та уникайте заходів, на яких не вимагається відгук громадськості.

12. Здійснення постійного моніторингу соціальної напруги в регіонах, вимірювання громадської думки з метою відстеження тенденцій соціально-політичного розвитку та змін якості життя населення регіонів, виділення відповідних коштів у бюджетних запитах.

13. Сприяння затвердженню так званого «мінімального» набору правових механізмів місцевої демократії на рівні територіальних громад: статут територіальної громади, положення «Про місцеву ініціативу», «Про

громадські слухання», «Про загальні збори громадян за місцем проживання», порядок заслуховування громадськості, порядок проведення громадського аудиту діяльності міської адміністрації, порядок передачі окремих повноважень відповідної міської ради, фінансів і власності органам самоврядування організації населення.

13. Проведення семінарів та тренінгів для представників ОГС з метою підвищення їх обізнаності та стимулювання активності в обговоренні та прийнятті державних рішень.

Тобто необхідно структурувати комунікативні елементи з типовими функціями взаємодії державних структур і суспільства, діалогічні форми спілкування, договірні партнерства, використання яких забезпечує певний взаємоконтроль і баланс інтересів у базовій системі «державна влада – громадянське суспільство».

Тому потреба вдосконалення публічно-владних відносин через налагодження засобів комунікації в державному управлінні не зменшується вже багато років поспіль. Розробка та впровадження нових комунікаційних проектів, налагодження комунікації з громадськістю необхідні для ефективного функціонування як населення, так і самої влади.

Висновки до розділу 3

У світовій практиці підходи до комунікації та комунікативної діяльності характеризуються розглядом комунікації з точки зору діяльнісного або діяльнісного підходу, що дало змогу багатьом державам сформулювати компоненти комунікаційної політики, стратегії, плани тощо. Використовуються два поняття: комунікаційна політика та комунікаційна політика. Друга категорія є ширшою, оскільки визначає особливості взаємодії з населенням через використання ІТ-технологій.

За кордоном ефективність діяльності місцевого самоврядування

забезпечується багатьма факторами, серед яких контроль відіграє найважливішу роль. Загалом метою моніторингу діяльності місцевого самоврядування є визначення виконання ним завдань органів місцевого самоврядування; чи і як саме виконуються покладені на них завдання; який практичний результат виконаної роботи; чи є відхилення від поставлених цілей і якщо є, то які причини та хто винен тощо.

Проблема малого діалогу між владою та громадою полягає у малому впливі консультативних та дорадчих органів на прийняття рішень. Місцева влада прагне обмежити вплив громадськості формальними консультаціями та використовувати організації громадянського суспільства для легітимізації своїх рішень і дій. З іншого боку, можна спостерігати численні приклади, коли робота ОГС політизується або здійснюється виключно з метою особистого збагачення чи політичного зростання керівництва таких організацій.

Ефективні засоби контролю повинні гарантувати, що проблеми можуть бути виявлені та вжиті коригувальні дії до того, як вони переростуть у кризу.

Успішна взаємодія органів влади та організацій громадянського суспільства є запорукою якісної, чуйної до потреб суспільства, підконтрольної та підзвітної йому державної політики, поваги до стратегічних національних інтересів.

Найкращим засобом запобігання виникненню соціальної напруги є моніторинг стану забезпечення основних прав і свобод громадян, підтримання діалогу з громадськістю та залучення громадських організацій до вирішення існуючих проблем у регіоні.

Тож можна сказати, що вирішення стратегічного завдання побудови громадянського суспільства в Україні має принципове значення не зупинятися на досягнутих результатах, а продовжувати трансформацію системи державного управління та місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Під комунікативною діяльністю місцевих органів влади слід розуміти комплекс заходів, пов'язаних із розробкою та реалізацією адміністративних завдань і функцій місцевих органів влади та задоволення інформаційно-комунікаційних потреб користувачів публічних послуг і самих органів влади на основі соціально-комунікативної заходи виконують технології.

Комунікативна діяльність місцевої влади є передумовою розвитку демократичного суспільства, побудованого на основі діалогу. Лише злагоджена та налагоджена комунікаційна діяльність муніципалітетів дозволяє виконувати весь комплекс завдань державної комунікаційної політики. Органи влади мають максимально сприяти створенню в найкоротші терміни відповідних економічних, технічних, організаційних, правових та інших умов для забезпечення взаємного, симетричного обміну інформацією між органами влади та населенням, а також реалізації конституційного права громадян. Місцева влада має використовувати інноваційні форми та технології комунікації для побудови взаємовідносин із громадськістю, розвивати зв'язки з громадськістю з урахуванням загальної комунікаційної політики держави, щоб відновити довіру громадян до владних структур та побудувати продуктивну взаємодію з населенням.

2. Взаємовідносини між державною владою та громадянським суспільством в Україні визначаються не лише внутрішніми чинниками, а й впливають на зовнішнє середовище – ті соціальні процеси, що відбуваються в інших державах, з якими країна взаємодіє в економічній, соціальній та культурній сферах. Громадянське суспільство – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації та самоврядування вільних індивідів на основі добровільно створених об'єднань, захищена від прямого державного втручання та регулювання необхідними законами і в якій панують

громадянські цінності. Основними суб'єктами такого суспільства є: громадянин з його громадянськими правами та громадські (неполітичні та неурядові) організації – об'єднання, асоціації, рухи та громадські установи.

3. Одним із головних факторів розвитку громадянського суспільства в Україні є налагодження взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади, місцевого самоврядування тощо. Успішна взаємодія органів влади та організацій громадянського суспільства є запорукою якісної, чуйної до потреб суспільства, підконтрольної та підзвітної йому державної політики, поваги до стратегічних національних інтересів.

4. За кордоном ефективність діяльності місцевого самоврядування забезпечується багатьма факторами, серед яких контроль відіграє найважливішу роль. Загалом метою моніторингу діяльності місцевого самоврядування є визначення виконання ним завдань органів місцевого самоврядування; чи і як саме виконуються покладені на них завдання; який практичний результат виконаної роботи; чи є відхилення від поставлених цілей і якщо є, то які причини та хто винен тощо.

5. Ефективні засоби контролю повинні гарантувати, що проблеми можуть бути виявлені та вжиті коригувальні дії до того, як вони переростуть у кризу. Найкращим засобом запобігання виникненню соціальної напруги є моніторинг стану забезпечення основних прав і свобод громадян, підтримання діалогу з громадськістю та залучення громадських організацій до вирішення існуючих проблем у регіоні. Інструментом підтримки діалогу між владою та громадськістю є регіонально орієнтовані програми сприяння розвитку громадянського суспільства та співпраці влади та громадськості.

6. Підвищення ефективності взаємовідносин органів державної влади з громадськістю на державному та місцевому рівнях передбачається за умови вирішення таких питань: включення до нормативно-правових актів органів державної влади порядку залучення громадських рад до прийняття рішень та проведення консультацій з громадськістю; забезпечення повного висвітлення результатів взаємодії з громадськістю на веб-сайтах державних органів;

покращення ресурсного забезпечення (фінансового, матеріального, кадрового, інформаційного) структурних підрозділів органів державної влади, відповідальних за взаємодію з громадськістю; підвищення рівня компетенції, інституційної спроможності та підзвітності як публічної, так і державної влади.

7. Необхідно структурувати комунікативні елементи з типовими функціями взаємодії владних структур і суспільства, діалоговими формами спілкування, договірним партнерством, використання яких забезпечує певний взаємоконтроль і баланс інтересів у базовій системі «державна влада – громадянське суспільство».

8. Тому одним із головних завдань процесу демократизації українського суспільства, розвитку громадянського суспільства є створення та забезпечення ефективного функціонування системи взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства. Запорукою успішної державної політики, орієнтованої на потреби населення, її контрольованість суспільством, відповідність стратегічним національним інтересам, є наявність налагоджених та ефективних форм взаємодії місцевої влади з громадським середовищем.

9. Проблемою низького рівня діалогу між владою та громадою є низький вплив громадсько-дорадчих органів на прийняття рішень. Місцева влада намагається обмежити вплив громадськості шляхом офіційних консультацій, які громадські організації використовують для легітимізації своїх рішень та дій. Тому для вирішення стратегічного завдання побудови громадянського суспільства в Україні принципово важливо не зупинятися на досягнутому, а й надалі змінювати систему державного управління та місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виконавча влада в Україні : навчальний посібник / за заг. ред. Н.Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 128 с.
2. Государственное управление: основы теории и организации: учебник. / под ред. В.А. Козбаненко. Изд. 2-е, с изм. и доп. Москва : «Статут», 2012. 366с.
3. Дзюндзюк В.Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія. Харків : Вид-во ХарРІ УАДУ «Магістр», 2013. 236 с.
4. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. №2657-ХІІ / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
5. Зверинцев А.Б. Коммуникационный менеджмент рабочая книга менеджера РР. 2-е изд., испр. СПб.: Союз, 2012. 288 с.
6. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади : навчальний посібник / В.М. Дрешпак та ін. / за заг. ред. В.М. Дрешпака. Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2017. 160 с.
7. Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: Таємниці політичної «кухні» : монографія. Львів : Вид. національного ун-ту «Львівська політехніка», 2017. 332 с.
8. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник. Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. 558с.
9. Мельник А. Ф., Васіна А. Ю., Кривокульська Н.М. Менеджмент державних установ і організацій : навчальний посібник / за ред. А.Ф. Мельник. Київ: ВД «Професіонал», 2016 р. 464 с.
- 10.Моисеев В.А. Паблік рілейшинз: теорія і практика. Київ : АИРА-Р, 2012. 376 с.
- 11.Терещенко Д.А. Організаційно-правове забезпечення комунікативної діяльності місцевих органів влади : дис. канд наук з державного управління: 25.00.02. Харківський РІДУ. Харків, 2009. 207 с.
12. Управление общественными отношениями : учебник. / под общ. ред.

В.С. Комаровского. Минск: Изд-во РАГС, 2003. 400 с.

13. Шарков Ф.И. Политический консалтинг (специализация курса «Консалтинг в связях с общественностью») : учебное пособие. Москва : Издательско-торговая кооперация «Дашков И.К», 2004. 460 с.

14. Децентралізація в цифрах: нові дані Моніторингу реформи від Мінрегіону. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11737> (дата звернення 24.10.2022).

15. Децентралізація дає можливості. Президент України доручив завершити децентралізацію та провести місцеві вибори на новій територіальній основі. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/11508>. (дата звернення 17.10.2022).

16. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду рішення від 03 квітня 2019 р., справа № 120/71/19-а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81133236#> (дата звернення 11.10.2022).

17. Бюджетний кодекс України : Прийнятий 8 липня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 21.09.2022).

18. Утворення ОТГ: поширені помилки. URL: <https://cutt.ly/8hbgknD> (дата звернення 11.10.2022).

19. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування. URL: <https://cutt.ly/ChbgfVp> (дата звернення 03.11.2022).

20. Баламутівська громада : веб-сторінка. URL: <https://cutt.ly/ehbgaPx> (дата звернення 23.10.2022).

21. Баландинська територіальна громада : веб-сторінка. URL: <https://balandynska-gromada.gov.ua/> (дата звернення 23.10.2022)..

22. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Видання друге. URL: <https://cutt.ly/5hbgguUW> (дата звернення 12.10.2022).

23. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії. Київ : Атлант ЮЕмСІ, 2017. 207 с.

24. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії:

монографія. Луцьк : Вежа, 2017. 522 с.

25. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навчальний посібник / за ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненка ; авт. кол.: Ю.П. Сурмін та ін. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.

26. Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування: зб. матеріалів наук.-практ. конф. / за заг. ред. С. А. Чукут, О. В. Загвойської. Київ : Майкрософт, 2018. 136 с.

27. Гонюкова Л. В. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз : монографія / за наук. ред. Л. Є. Шкляра. Київ : НАДУ, 2019. 390 с.

28. Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. Одеса : Юрид. л-ра, 2010. 342 с.

29. Громадянське суспільство: проблеми і напрями інституційного розвитку: навчальний посібник / за заг. ред. Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2018. 55 с.

30. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 07.09.2022).

31. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. №2657-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

32. Дубов Д.В., Ожеван М.А., Гнатюк С.Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2010. 63 с.

33. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів місцевої влади : навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Дрешпака. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2017. 159 с.

34. Їжа М.М., Пахомова Т.І., Різникова Я.О. Організаційно-правові засади державного управління : навчальний посібник. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. 310 с.

35. Клімушин П.С., Серенок А.О. Електронне урядування в

інформаційному суспільстві : монографія. Харків : Магістр, 2010. 312 с.

36. Клімушин П.С., Орлов О.В., Серенок А.О. Інформаційні системи та інформаційні технології в економіці : навчальний посібник. Харків : Магістр, 2011. 448 с.

37. Кравченко Б., Гонціаж Я., Гнидюк Н. Громадянське суспільство. Київ : Міленіум, 2011. 250 с.

38. Морально-етичні засади розвитку державної служби України: європейський та вітчизняний досвід : монографія / С. М. Серьогін та ін. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. 289 с.

39. Общественное мнение и власть: механизм взаимодействия. Київ : Наукова думка, 1993. 136 с.

40. Партії та громадсько-політичні рухи: світовий досвід і Україна: конспект лекцій. Дніпропетровськ : ДРІДУ УАДУ, 2003. 45 с.

41. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації : Указ Президента України від 5 трав. 2011 р. № 547/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547/2011#Text> (дата звернення 07.09.2022).

42. Поклонська О.Ю. Правова держава та громадянське суспільство як основні ідеї пострадянської трансформації України (1991–2006). Сімферопіль : ДІАЙПІ, 2009. 227 с.

43. Радченко О.В. Влада і вибори: інституційна взаємодія в демократичному суспільстві. Харків : Магістр, 2006. 244с.

44. Ребкало В.А. Формування національної свідомості державних службовців України у соціально-ціннісному вимірі : навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2009. 75 с.

45. Серант А. Й. Зв'язки з громадськістю у системі місцевих органів влади : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2008. 198 с.

46. Ребкала В.А., Логунова М.М., Шахова В.А.: Система стримувань і противаг у сфері державно-управлінських відносин : наук.-метод. рек. Київ : НАДУ, 2008. 70 с.

47. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 600 с.

48. Михненко А.М., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Соснін О.В.: Суспільні відносини та розвиток: теорія, історія, практика : монографія. Київ : НАДУ, 2009. 395 с.

49. Окша Н.В., Войтенко Д.В., Бабенко Т.О. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості. Київ : УНЦПД, 2016. 172 с.

50. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики) : монографія. Київ : Освіта України, 2010. 388 с.

51. Якубовський О. П., Бутирська Т.О. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. 198 с.

52. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

53. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення Закон України від 08.09.2005 р. № 2861-IV (в редакції від 18.12.2017 р.). URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2861-15> (дата звернення 03.10.2022).

54. Про географічні назви : Закон України від 31.05.2005 р. №2604-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2604-15> (дата звернення 14.10.2022).

55. Пояснювальна записка до проекту закону «Про місцевим референдум» від 02.09.2019 р. № 1221. URL: <https://cutt.ly/HhbfDBr> (дата звернення 17.10.2022).

56. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-п> (дата звернення 27.10.2022).

57. Європейська Стратегія інновацій та доброго врядування на місцевому рівні від 26.03.2008 р.: 15 сесія Конференції Європейських міністрів, відповідальних за місцевий та регіональний розвиток. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d3d

(дата звернення 21.10.2022).

58. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2011-2026 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://cutt.ly/xhbelkB> (дата звернення 07.10.2022).

59. Цілі сталого розвитку : Україна. Національна доповідь 2017. Режим доступу: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf. (дата звернення 09.10.2022).

60. Ємельянова А.Г., Лобойко С.В. Е-петиції в Україні: національне дослідження : Київ, 2018. С. 47.

61. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2025 роки. *Урядовий портал* : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України : Київ. URL: <https://cutt.ly/4hbeYaX> (дата звернення 09.10.2022).

61. Радченко О.В., Савченко І.Г. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі : Монографія. Харків : ХНУВС, 2018. 200 с.

62. Розенблум Н.Л. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму. Культурологічний часопис «І»: Громадське суспільство. 2011. №21. С. 6-29.

63. Рудич Ф. Політичний режим і народовладдя: спроба політологічного аналізу. *Політичний менеджмент*. 2019. №2. С. 3-16.

64. Місцеві вибори в Україні : проблеми правового регулювання. Лабораторія законодавчих ініціатив. Проект «Подальше удосконалення виборчого законодавства та практики його застосування на рівні місцевих виборів». URL: <http://www.parlament.org.ua/index.php?action=publication> (дата

звернення 17.10.2022).

65. Мяловицька Н. Виборчі системи і досвід європейських держав. Вісник Центральної виборчої комісії. 2018. №1 (11). С.61-70.

66. Організація державного контролю у ФРН. *Інформаційно-аналітичний, науково-методичний бюлетень Президентський контроль*. 2014. №3. С.77-80.

67. Основи демократії : навчальний посібник / За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр.-канад. проект «Демократична освіта». Київ : Ай Бі, 2012. 684 с.

68. Пархоменко В. Навіщо і як брати участь у виборах до місцевих рад. Київ, 2001. 56 с.

69. Писаренко В.П. Державний контроль у системі органів виконавчої влада зарубіжних країн. *Актуальні проблеми державного управління* : Зб. наук. пр. Донецьк: ДРІДУ НАДУ, 2005. Вип. 3(21). С. 91- 96.

70. Посібник з питань застосування законодавства про місцеві вибори. Київ, 2006. 272 с.

71. Принципи контролю у Франції. *Інформаційно-аналітичний, науково-методичний бюлетень Президентський контроль*. 2004. № 4. С. 72-76.

72. Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль). Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 44 с.

73. Крамер А. 10 примеров успешного ребрендинга городов URL: <http://m.forbes.ru/article.php?id=188010> (дата звернення 14.10.2022).

74. Куйбіда В. С., Білоконь Ю. М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ : Логос, 2009. 108 с.

75. Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. 270 с.

76. Осадчук С. В. Бюджетна децентралізація: стан і перспективи. URL: <http://www.kbua-pa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2008-3/doc/3/15.pdf> (дата звернення 18.10.2022).

77. Ткачук А., Наталенко Н. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад. Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 76 с.

78. Черевко А. І. Роль територіального маркетингу у зрівноваженому розвитку сільських територій. URL: <https://cutt.ly/1hbhzGF> (дата звернення 03.10.2022).